

episodis poc o gens tractats fins ara —com per exemple el temps de Primo de Rivera, la II República o els fets més recents, objecte del darrer fascicle— han trobat a les pàgines de la *Història de Girona* un tractament adequat i objectiu. Recordem que, un cop descrit el medi físic, és a dir, l'escenari de la vida gironina, els diversos capítols ens han acostat successivament a la prehistòria, la protohistòria, la Girona romana, el domini visigòtic, la Girona medieval (àrab, carolíngia, jueva...), l'edat moderna, el segle XVIII i la transició de l'Antic Règim a la societat liberal, la Restauració, la dictadura de Primo de Rivera, la Segona República, la Guerra Civil, el franquisme i la transició democràtica. Aquests temes han quedat units als noms dels millors especialistes gironins —o vinculats a Girona—, que per primera vegada han portat a terme una obra col·lectiva que forma un exemplar llegat. Un cop d'ull als 35 autors resulta prou afalagador: Lluís Pallí, Julià Maroto, Narcís Soler, Enriqueta Pons, Aurora Martín, Josep M. Nolla, Josep Casas, Concha Puertas, Jordi Sagrera, Joaquim Tremoleda, Narcís M. Amich, Pere Castanyer, Josep M. Salrach, Gabriel Roura, Sílvia Planas, Carles Ferrer, Joan Villar, Joan Blanco, Narcís Castells, Xavier Torres, Joan Busquets, Joaquim Albareda, Joaquim M. Puigvert, Ramon Alberch, Mònica Bosch, Josep Clara, Rosa Congost, Joan Puigbert, Lluís M. de Puig, Joan Surós, Pep Vila, Lluís Costa, Pere Cornellà, Francina Carles i Narcís Jordi Aragó. Heus aquí els noms dels investigadors compromesos en aquesta empresa.

Una de les fotografies de Santiago Carreras i Oliver.

Com prometia Lluís Costa a la introducció, s'ha aconseguit un treball interdisciplinari que té la voluntat d'establir nous elements de coneixement i de reflexió per replantejar el futur. Per això, a l'epíleg —que precedeix una completa bibliografia—, el mateix director assegura que s'han complert els objectius, fet corroborat per l'acceptació que l'obra ha tingut entre els gironins. Aquests, en efecte, tenen ara en la *Història de Girona* l'estat de la qüestió del passat de la ciutat amb la més exigible actualització.

Joan Domènech Moner

El fotògraf d'Arbúcies

Santiago Carreras i Oliver neix a Gràcia el 21 de juny de 1.894. És el petit de quatre germans. El pare, Jaume Carreras, procedent de Pierola, treballa com a encarregat a la coneguda empresa de filats Coma y Cros. És per això que la família viu al carrer Cid, prop de la Rambla barcelonina. A l'edat de 14 anys, Santiago entra com a aprenent en un laboratori fotogràfic del carrer Hospital, on cobra una pesseta per setmana, i

l'amo aviat li fa confiança. El jove és destre en el nou ofici, perquè al cap de quatre anys es veu capaç d'instal·lar-se pel seu compte. Això s'esdevé a partir de 1913 en una ciutat costanera de Mèxic.

A la ciutat de Tampico, aleshores anomenada la «Nova York de Mèxic», amb refineries petrolieres de primer ordre, hi ha el seu germà Josep, que inverteix en diversos negocis. En Santiago passa vuit anys de la seva joventut allà. Pel seu compte arriba a obrir fins a tres establiments fotogràfics: Fotografia París, Cosmos Fotográfico i La Condal. Es dedica al retrat de galeria, a les postals de record, al reportatge industrial i a les col·laboracions com a reporter de premsa local. Duu una intensa activitat en àmbits culturals i esportius. Però la desgràcia arriba amb la mort de Gertrudis Vila, esposa de Josep i puntal bàsic de la família. Santiago acompanya els dos nebots, ara orfes de mare, cap a Barcelona, mentre que en Josep resta a Mèxic, on també mor poc després.

Quan Santiago Carreras arriba a Barcelona ja té 27 anys, i comprova que la densitat de retratistes a la ciutat cobreix de llarg tota la demanda. És així com durant els primers dies de l'any 1923 formalitza la compra de l'antiga Fotografia Campmany del carrer Sant Antoni de la ciutat de Mataró. Aquí exerceix tots els papers de l'auca del fotògraf fins al dia de la seva mort, l'any 1960. Tenint com a base la galeria, Carreras toca les postals, la publicitat, la premsa i també l'anomenada fotografia artística. Durant un temps fa una incursió en el fotoperiodisme barceloní,

però fonamentalment és el gran cronista gràfic de la ciutat del Maresme al bell mig del segle XX, ja que enregistra totes les cares de la vida social, política, esportiva i cultural de Mataró. En els seus clixés s'hi guarden els esdeveniments històrics i la vida quotidiana.

Arribats a aquest punt i en resposta al perquè de la relació de Carreras amb Arbúcies, cal explicar que l'any 1922, en arribar de l'aventura americana, Santiago coneix la seva futura dona, Maria Sajaloli. Nascuda l'any 1895 a Arbúcies, és cunyada d'Anna Vila, alhora germana de Gertrudis, la cunyada per part de germà que havia mort a Tampico. Molt probablement es coneixen quan Santiago va a Arbúcies per explicar les peripècies dels Carreras a Mèxic, en especial la mort de Gertrudis. El cas és que contrauen matrimoni a la parroquial d'Arbúcies el dia 8 de desembre de 1923. Viuen a

Inauguració de la plaça de Rusiñol a Arbúcies, en una imatge del fotògraf Carreras.

Llibre verd, llibre blanc, llibre d'or

L'Ajuntament de Girona ha exhibit últimament una insòlita activitat editorial. En qüestió de setmanes han aparegut almenys vuit llibres editats o coeditats per la municipalitat: el treball pòstum i inacabat de Joan Puigbert sobre la Girona de la Restauració, una guia del visitant en sis idiomes, un diccionari de carrers, un resum dels últims treballs al subsòl de la catedral, un opuscle sobre els sarcòfags romans de Sant Feliu i, sobretot, tres obres cabdals: la transcripció del *Llibre Verd de la ciutat de Girona*, l'estudi econòmic *De la Gran Gerona a l'àrea urbana de Girona* i la reedició en facsimil de *La ciutat de Girona*, de Carles Rahola.

Si el *Llibre Verd*, transcrit per Christian Guilleré, és el més important dels cartorals històrics i l'estudi de Josep Oliver és un autèntic llibre blanc per orientar el desenvolupament de la ciutat, els dos volums de Rahola, introduïts per Lluís M. de Puig, són un veritable llibre d'or per iniciar-se en la comprensió i en l'estimació de Girona. Va ser, fa setanta anys, el millor llibre sobre la ciutat, i encara ho és: l'obra de capçalera a la qual cal recórrer una i altra vegada, que comprèn alhora una síntesi geogràfica, un resum històric, una guia de monuments i d'indrets, una anàlisi psicològica, una aproximació sociològica, una antologia literària, un cens de gironins i una prospecció de futur -que ara és present-. Tot escrit amb el llenguatge transparent i l'emoció a flor de pell que eren consubstancials a l'estil del seu autor.

En fer possible, directament o indirecta, l'aparició d'aquestes obres, l'Ajuntament ha dotat els ciutadans de les eines indispensables per poder-se informar sense excusa sobre com era Girona, com és i com hauria de ser.

Narcís-Jordi Aragó

Mataró, però cada any passen alguns dies a la vila natal de l'esposa, especialment a l'estiu.

És en la col·lecció de fotografies d'Arbúcies on Carreras mostra de manera més clara la seva tendència costumista i etnogràfica típica de l'ideari burgès i noucentista del moment. Les masies i la seva gent, els camps, els carrers, els camins, la riera i els ponts, la muntanya i els nens... un repertori extens que evidencia la seva inquietud creadora en el marc de la mateixa evolució social.

I un afegit: és a Arbúcies on coneix el pintor i escriptor Santiago Rusiñol. Aquest s'allotja uns dies a l'estiu a can Badés, magnífica residència d'uns coneguts. L'amistat entre els dos Santiagos és gran. El conjunt de retrats de Rusiñol pintant en els jardins de la finca és un dels tresors del fons Carreras, per la lúcida captació del personatge.

A Arbúcies, la revista municipal *Pexada* ha publicat de manera exemplar, en format 27x17 cm, un conjunt col·leccionable de 24 làmines amb una selecció d'imatges que són testimoni d'aquesta estreta relació entre el fotògraf i la vila. Tot plegat ha estat possible gràcies a la col·laboració de la família Carreras i de la regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Mataró. Arbúcies està de sort, perquè aquestes làmines constitueixen un magnífic document d'època: instantànies de la vila en blanc i negre, estímulo per al record nostàlgic de l'època compresa entre mitjan anys 20 i la dècada dels 50.

Nicolau Guanyabens i Calvet

JOSEP M. OLIVERAS

El mestre Manuel Saderra Puigferrer, l'any 1997.

Manuel Saderra, voluntat d'estil

El passat dia 7 de març moria Manuel Saderra Puigferrer. El vaig conèixer personalment i en vaig quedar impressionat. Era persona sòlida, amable, calmosa, clara, genuïna... Rellegiu l'entrevista que Xevi Planas li va fer a *Revista de Girona* (185, 1997, p. 18-23). M. S. Puigferrer (com sovint apareix als programes d'aplec per evitar la confusió amb J. Saderra, el seu germà, el de la *Maria de les Trenes*) ha estat fins al dia del seu traspàs no sols el degà, sinó un dels més insignes dels compositors de cobla en actiu.

Va viure un ambient musical a Banyoles de la mà del seu germà i va iniciar-se en la composició de ben jove. Va treballar en moltes coses, la música una més, per guanyar-se la vida. Després s'hi va situar. La *Principal de Banyoles* (1930), la *Bolero* (1942), després *Principal de Girona* (1951; més tard *Atlàntida*), i la *Polifònica de*

Banyoles (1959-69) són testimonis de la seva tasca professional de músic i de director.

En l'esforç i en la riquesa de matisos de moltes músiques i de moltes feines va anar depurant el seu estil, entre una incomprensió general va iniciar un camí que només els grans creadors inicien i pocs culminen, el de la recerca d'un estil propi, sense concessions a la galeria. Des dels primers intents dels 14 anys fins a la darrera que va compondre és autor d'una vuitantena de sardanes que podem dir amb seguretat que passaran a la història com un episodi d'*originalitat creativa poc comú* en el món de la cobla.

L'equilibri entre aquesta cosa tan especial que és la sardana d'aplec (públic exigent i reduït, entitats que programen poc i cobles que tendeixen al comodisme) i un to de dignitat musical de vegades és difícil d'aconseguir. Manuel Saderra se'n va sortir. Va crear un estil propi, cosa no gens fàcil, enmig del caos de la sardana més popular, l'única que realment existeix. Perquè, de la dita "sardana culta" o la